

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

14.04.2025. Nr. 6-1/280

**Latvijas Republikas Saeimas
Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija**
aizsardzibas.komisija@saeima.lv

Par patvēruma iesniegumiem robežšķērsošanas vietās

Tiesībsargs ir saņēmis Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisijas aicinājumu izvērtēt un savas kompetences ietvaros sniegt viedokli par nevalstisko organizāciju "Gribu palīdzēt bēgļiem", "Latvijas Cilvēktiesību centrs" un "Patvērums "Drošā māja"" pārstāvju vēstuli "Par robežšķērsošanas vietu "Pāternieki", "Terehova" un "Grebņeva" daļēju slēgšanu". Tiesībsargs ir norādīts kā viens no vēstules adresātiem.

Sniegt atbildes uz jautājumiem, kas uzdoti vēstulē, nav tiesībsarga kompetencē. Tomēr līdzīgi kā citās situācijās tiesībsargs var norādīt uz vispārīgiem juridiskiem apsvērumiem saistībā ar rīkojumu.

Lai labāk izprastu Ministru kabineta 2025.gada 19.marta rīkojuma Nr.166 "Par prasības noteikšanu ieceļošanai tikai ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem robežšķērsošanas vietās "Pāternieki", "Terehova" un "Grebņeva"" (turpmāk – Ministru kabineta rīkojums Nr.166) faktisko ietekmi uz patvēruma tiesībām tiesībsargs ieguva statistiku no Valsts robežsardzes par to, cik bieži faktiski patvērums tiek lūgts robežšķērsošanas vietās uz Latvijas Republikas un Baltkrievijas Republikas, kā arī Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas robežas. Piemēram, robežšķērsošanas vietā "Pāternieki" uz Latvijas Republikas robežas ar Baltkrievijas Republiku 2024.gadā iesniegti 62 iesniegumi par bēgļa vai alternatīvā statusa piešķiršanu. 59 no šiem iesniegumiem saņemti no Tadžikistānas Republikas pilsoņiem. Savukārt 2025.gada pirmajos trīs mēnešos saņemti 53 iesniegumi, no kuriem lielāko daļu arī ir iesnieguši Tadžikistānas Republikas pilsoņiem. Tomēr šī statistika, kas sniedz informāciju par patvēruma iesniegumu skaitu gada laikā un patvēruma meklētāju pilsonību, neļauj izdarīt secinājumus par to, cik daudz patvēruma iesniegumus

iesniegušas personas, kas nav pārvietojušās ar mehāniskajiem transportlīdzekļiem. Lai šādu informāciju iegūtu un izdarītu konkrētākus secinājumus par patvēruma meklētāju pārvietošanās veidu un ceļu pirms ierašanās robežšķērsošanas vietās, būtu atsevišķi jāpārbauda katra patvēruma meklētāja lieta.

Attiecībā uz patvēruma tiesībām vispirms jāņem vērā, ka Ministru kabineta rīkojuma Nr.166 anotācijā norādīts: “Vienlaikus ir uzsverams, ka [tiesību akta] projektā noteiktais neietekmē kompetentajām institūcijām robežšķērsošanas vietās normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, piemēram, muitas kontroles un robežpārbaudu veikšanu, patvēruma pieprasīšanas iesniegumu pieņemšanu izskatīšanai.” Rīkojums pamatots ar Ministru kabineta iekārtas likuma 33.panta pirmo daļu. Tā ir vispārīga norma, kas paredz, ka Ministru kabinets un Ministru kabineta loceklis, ievērojot Valsts pārvaldes iekārtas likuma, Administratīvā procesa likuma un citu normatīvo aktu prasības, izdod administratīvos aktus, pieņem politiskus lēmumus, pārvaldes lēmumus un citus tiesību aktus. Ministru kabineta rīkojums Nr.166 tādējādi uzskatāms par vispārīgo administratīvo aktu. Rīkojuma tekstā nav ietverta neviena atsauce uz patvēruma tiesībām un to ierobežošanu, kā arī rīkojumā vai tā anotācijā nav atsauces uz ārējo normatīvo aktu, kas dotu tiesības Valsts robežsardzei atteikt pieņemt patvēruma iesniegumus. Patvēruma iesniegumu pieņemšanu regulē Patvēruma likuma 6.pants un ar vienkāršā kārtībā pieņemtu Ministra kabineta rīkojumu šī kārtība nevar tikt anulēta. Savukārt to, kā faktiski notiktu patvēruma iesniegumu pieņemšana, ja tādu vēlētos iesniegt persona, kas valsts robežu nešķērso ar mehānisko transporta līdzekli, tiesībsargs nevar komentēt.

Jau kopš 2021.gada, paužot viedokli par dažādiem ar piekļuvi patvēruma procedūrai saistītiem jautājumiem, tiesībsargs ir uzsvēris, ka nav šaubu par to, ka valsts drošība ir jāaizsargā. Vienlaikus, pieņemot jebkādus lēmumus, kas vērsti uz drošības aizsardzību, ir jāraugās, lai tie būtu patiešām nepieciešami, kalpotu mērķa sasniegšanai un regulāri tiktu analizēti, vai tie vēl aizvien ir nepieciešami.

Ministru kabineta rīkojuma Nr.166 anotācijā¹ norādīts uz apsvērumiem, kāpēc rīkojums izdots. Vispārīgi nosacījums, ka robežu var šķērsot tikai ar mehānisko līdzekli pārāk neskar cilvēktiesības, ja tiek nodrošināts, ka īpašos apstākļos Valsts robežsardzes amatpersonas pieļautu izņēmumu un noteiktam personu lokam tomēr atļautu robežšķērsošanas vietu šķērsot arī kājām.

¹ Anotācija pieejama: <https://tapportals.mk.gov.lv/annotation/7cd0db85-0b26-411e-9c22-6169f492f7d8>

Vispirms šādam izņēmumam būtu jāattiecas uz Latvijas pilsoņiem, kam kādu iemeslu dēļ nepieciešams šķērsot robežu kājām, no Baltkrievijas Republikas vai Krievijas Federācijas atgriežoties Latvijā. Latvijas pilsoņi pēdējos gados ir aicināti uz šīm valstīm nedoties, tomēr nevar noliegt, ka tas vēl aizvien notiek, un gadījumā, ja šāda situācija ir izveidojusies, personai ir tiesības brīvi atgriezties Latvijā, kā to paredz Satversmes 98.panta otrais teikums. Satversmes tiesa attiecībā uz Satversmes 98.pantu ir skaidrojusi, ka tas neietver tiesības uz konkrēta transportlīdzekļa vai veida izmantošanu.² Tomēr tiesībsarga ieskatā situācija, kad Latvijas Republikas pilsonis faktiski atrodas pie valsts robežas, bet vienīgais iemesls, lai tam neļautu šķērsot robežu un atgriezties Latvijā, ir pārvietošanās kājām, neatbilstu Satversmes 98.panta otrajam teikumam. Tiesībsargs šobrīd nav saņēmis sūdzības vai citu informāciju, kas liecinātu, ka kādam Latvijas pilsonim šāda iespēja ir bijusi liegta. Iespējams, neviens Latvijas pilsonis, atgriežoties Latvijā, nav centies robežu šķērsot kājām vai arī Valsts robežsardzes amatpersonas, tulkojot rīkojumu atbilstoši tā mērķim, jau pieļauj šādus izņēmumus. Tomēr, ņemot vērā, ka rīkojums vispārīgi attiecas uz pilnīgi visām personām, kas vēlas šķērsot valsts robežu, uz šo aspektu ir svarīgi norādīt.

Papildus jāatzīmē, ka vispārīgu vērtējumu par tiesībām lūgt patvērumu un to ierobežošanu tiesībsargs ir sniedzis arī iepriekš, piemēram, gatavojot priekšlikumu likumprojektā "Grozījumi Valsts robežsardzes likumā"(Nr.278/Lp14) otrajam lasījumam.³

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

² Sk. Satversmes tiesas lēmumu lietā Nr.2021-10-03

³ Pieejams:

<https://titania.saeima.lv/LIVS14/SaeimaLIVS14.nsf/0/1B14E4A7C93FD9FEC22589D0002F4CE6?OpenDocument>